

Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. / упоряд. о. Ю. Мицик ; редкол.: В. А. Брехуненко та ін. ; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Ін-т історії України, Канад. ін-т укр. студій (Едмонтон). – Київ, 2012–2015. Т. 1 : 1648–1649 рр. – 2012. – 679 с.; Т. 2 : 1650–1651 рр. – 2013. – 704 с.; Т. 3 : 1651–1654 рр. – 2014. – 423 с.; Т. 4: 1655–1658 рр. – 2015. – 539 с.

У кінці 2015 р. вийшов четвертий том «Джерел з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр.». Він завершує публікацію серії документів, насамперед архівних, здебільшого виявлених в польських (Варшава, Краків, Вроцлав) та українських, російських, німецьких архівосховищах, про добу 1648–1658 рр. Джерела проливають світло на тогочасні військово-політичні події, висвітлюють героїчну боротьбу українського народу за свободу й державну незалежність.

Доктор історичних наук Юрій Мицик здійснив титанічну працю, аби тисячі документів стали доступнішими для дослідників, істориків, усіх, хто хоче глибше знати історію України.

Ще у 1669 р. гетьман Дем'ян Многогрішний не міг допомогти московським дякам віднайти жодного документа, що стосувався Переяславської ради та договору 1654 р. Ці події у зв'язку з браком джерельної бази вже у тих реаліях і упродовж століть обросли тенденційними та легендарними «додатками», фантазіями про «доленосний вибір українського народу», «возз'єднання навіки». Сотні книг написані у такому дусі! Як переконливо доводить Ю. Мицик, не все було так просто й однозначно. На його думку, «не існувало російсько-українського договору 1654 р., (...) тобто завершеного документа, створеного в двох примірниках, котрими сторони обмінювалися» (Т.3, с. 345). Проаналізувавши присяжні книги, історик дійшов висновку про явну фальсифікацію представниками Московської держави «всеукраїнського референдуму» 1654 р.: списки тих, хто ніби присягав царю, складали на основі існуючих полкових реєстрів; царські представники нереально швидко об'їздили велику кількість міст і сіл Гетьманщини. У Переяславі, як зазначав у своєму листі від 2 лютого 1654 р. шляхтич Семен Павша, «переяславських міщан гнали до присяги, якій вони дуже опиралися». «На другий день було сповіщено весь київський магістрат і посольство, аби йшли присягати, – писав цей же сучасник події. – Ті дуже впиралися й не хотіли йти, але їх, як бидло, гнали козаки. (...) Його мосьть митрополит не дозволив присягати, так само, як і отець архимандрит, і все духовенство, пославшись на те, що не мають згоди від константинопольського патріарха» (с.143). 27 січня 1654 р. чорнобильський протопіп теж писав про це до підстарости: «Чорнобиль зайняв царський стольник Василь Петрович Кікін в четвер (...) Було крику й плачу, коли до присяги гнали міщан» (с.139). Чернігівський воевода Єжи Тишкевич у листі до коронного канцлера від 1 березня 1654 р. сповіщав про те, як з Москви «обіцяють царське жалування й усякі вольності» (с.150). За його прогнозом, «смерті подібні ці обіцянки».

Деякі документи дуже красномовно нагадують події з так званим референдумом на Донбасі 2014 р.! Російська загарбницька фразеологія, імперська підступність за 360 років не змінилися!

Майже 2000 оприлюднених Ю. Мициком документів у чотирьох томах істотно доповнюють історію сотень населених пунктів України. Адже згадуються вперше

саме у цих друкованих збірках. Крім цього, видання містять великий інформаційний масив відомостей про учасників повстань, старшин, полковників, діяльність та позицію українських монастирів, церковних ієрархів. Дослідник минулого увів у науковий обіг сотні документальних сюжетів, що прояснюють складну політичну ситуацію тієї доби. Кожен документ проливає світло на якийсь фрагмент минувшини, котрий дозволяє і доповнити загальну картину, і дати підставу для внесення істотних коректив у розуміння історії Національно-визвольної війни. Є й окремі унікальні джерела (універсали й листи гетьмана Богдана Хмельницького, генерального писаря Івана Виговського, полковників Максима Кривоноса, Данила Нечая, Прокопа Шумейка, Яна Соколовського, Гарасима Яцкевича та ін.; протоколи допитів полонених повстанців; «Римована хроніка» тощо). Набагато повніше, ніж досі, представлені Пилявецька, Берестецька та й інші битви 1648–1651 рр., хід війни на північному фронті (Чернігівщина, південна Білорусь), дипломатичні контакти Гетьманщини.

Ю. Мицик у дні нинішньої російської агресії (а відголоски її проявилися в деяких коментарях – реакції автора на сучасні події) по-справжньому проявив себе теж як фронтвик – тільки на фронті боротьби за правду, у розвінчуванні радянських та імперських міфів.

Сергій ПАВЛЕНКО

